

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента

ПСИХОТРАВМА ТА ТРАВМОФОКУСОВАНІ ІНТЕРВЕНЦІЇ

підготовки Магістра
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми
Клінічна психологія

Луцьк – 2022

Силабус освітнього компонента «Психотравма та травмофокусовані інтервенції» підготовки магістрів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 Психологія, за освітньою програмою Клінічна психологія

Розробник: Засекіна Лариса Володимирівна – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та клінічної психології.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Засекіна Л.В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри загальної та клінічної психології

протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

Журавльова О.В.

© Засекіна Л.В., 2022р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціально-поведінкові науки 053 Психологія Клінічна психологія Магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/ 4		Рік навчання <u>2</u>
		Семестр <u>3</u>
		Лекції <u>20</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>20</u> год.
		Лабораторні <u>0</u> год.
		Індивідуальні <u>0</u> год.
ІНДЗ: <u>є</u>	Самостійна робота <u>72</u> год.	
Мова навчання	Консультації <u>8</u> год.	
	Форма контролю: залік	
	Українська	

II. Інформація про викладача

ППП: Засєкіна Лариса Володимирівна

Науковий ступінь: доктор психологічних наук

Вчене звання: професор

Посада: професор кафедри загальної та клінічної психології

Контактна інформація: 050 973 4733, zasyekina.larisa@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Навчальний курс «Психотравма та травмофокусовані інтервенції» належить до циклу вибіркової дисциплін загальної підготовки магістра, вивчається упродовж третього семестру, формою контролю є залік. На вивчення навчальної дисципліни відведено 4 кредити (120 годин), у тому числі: 20 год. лекційних, 20 год. практичних, 72 год. самостійної роботи.

Навчальний курс спрямований на аналіз та вивчення основних принципів, релевантних понять для психотравми (пост-травматичний стресовий розлад, тривалий травматичний стрес, вторинна або вікарна травма, моральна травма), а також травмо-фокусованих технік для подальшого використання їх у професійній діяльності магістрів. Силабус ґрунтується на системному підході підготовки сучасних магістрів і компетентнісному підході до визначення якості підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти, здатних працювати відповідно до сучасних вимог.

2. Пререквізити: курсові роботи з діагностичної, консультативної та корекційно-психологічної діяльності, випускна кваліфікаційна робота, а також дисципліни з циклу професійної підготовки, зокрема: загальна психологія, психодіагностика, клінічна психологія, основи психотерапії, когнітивно-поведінкова терапія: теорія і практика.

Метою викладання освітнього компонента «Психотравма та травмофокусовані інтервенції» є формування в студентів цілісної системи знань і вмінь із використанням принципів травмофокусованих інтервенцій для концептуалізації випадку осіб із пост-травматичним стресом (ПТС), а також технік інтервенцій, дотримання деонтологічних основ терапевтичної практики, етики клінічних досліджень та психологічного консультування, виховання загальнолюдських цінностей.

Завдання освітнього компонента:

- розуміти зміст концептів, принципів та технік травмофокусованих інтервенцій для дотримання етики клінічних досліджень та клінічної практики;
- здійснювати концептуалізацію клінічного випадку на основі обстеження клієнта;
- структурувати першу і наступні терапевтичні сесії, зокрема бустерні сесії і сесії само-терапії;
- володіти вміннями реалізації ТФ-КПТ, протоколу RTM (Reconsolidation of Traumatic Memory) та EMDR;
- складати план проведення сесій та досягнення цілей;
- ефективно використовувати арсенал когнітивних і поведінкових технік відповідно до специфіки індивідуального клінічного випадку з пост-травматичним стресом (ПТС);
- встановлювати і вирішувати проблеми травмо-фокусованої терапії;
- дотримуватися етики клінічних втручань та здійснювати наукове дослідження використання міжнародних протоколів із дотриманням етики клінічних досліджень і клінічної практики;
- виявляти ініціативу та соціальну відповідальність за результати прийняття рішень у різних нестандартних ситуаціях.

3. Освітній компонент спрямований на формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК) Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальна компетентність

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Фахові компетентності

ФК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

ФК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

ФК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ФК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

ФК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Очікувані програмні результати навчання: **ПРН2.** Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів. **ПРН3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки. **ПРН6.** Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість. **ПРН7.** Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях. **ПРН9.** Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності. **ПРН10.** Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності. **ПРН11.** Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності. **ПРН12.** Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей психічного розвитку в нормі і патології та функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. **ПРН13.** Вміти професійно застосовувати на практиці знання з медико-психологічних дисциплін.

Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб. / КС	Методи та технології викладання	Форма роботи/ форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Провідні положення та принципи травмо-фокусованих інтервенцій (ТФІ).						
Тема 1. Історія розвитку ТФІ та її вихідні положення теорій психотравми	18	3	3	12/1	Лекція-командно-орієнтоване навчання / Office 365.	КДС/Т (4 бали)
Тема 2. Провідні принципи ТФІ	20	4	4	12/1	Лекція Командно-орієнтоване навчання /Office 365.	КДС/Т (4 бали)
Разом за модулем 1	38	7	7	24/2	-	-
Змістовий модуль 2. Концептуалізація клінічного випадку з пост-травматичним стресом (ПТС).						
Тема 3. Побудова формулювання (концептуалізації) клінічного випадку з ПТС на основі діагностичних сесій.	18	3	3	12/2	Лекція-командно-орієнтоване навчання / Office 365.	КДС/Т (4 бали)
Тема 4. Структурування терапевтичних сесій.	20	4	4	12/2	Лекція-командно-орієнтоване навчання Office 365.	КДС/Т (4 бали)
Разом за модулем 2.	38	7	7	24/4	-	-
Змістовий модуль 3. Основні травмо-фокусовані техніки відповідно до міжнародних протоколів роботи з пост-травматичним стресом.						
Тема 5. Травмо-фокусована когнітивно-поведінкова терапія	18	3	3	12/2	Лекція-командно-орієнтоване навчання / Office 365.	КДС/Т (4 бали)
Тема 6. Протокол реконсолідації травматичної пам'яті (RTM) та EMDR	18	3	3	12/1	Лекція-командно-орієнтоване навчання Office 365.	КДС
Разом за модулем 3	36	6	6	24/2	-	-
Види підсумкових робіт (за потреби)						Бал
ІНДЗ						20
ПКР						60
Всього годин/ Балів	120	20	20	72/8	-	100 балів

Примітки: Форма контролю: КДС – командна дискусія, Т – тести, ПКР – підсумкова модульна контрольна робота, ІНДЗ – індивідуальне навчально-дослідне завдання.

3.Завдання для самостійного опрацювання

Тема 1 . Основні ідеї, принципи, термінологія травмо-фокусованих інтервенцій (5 год.).

Завдання: Встановити спільні і відмінні особливості реконсолідації травматичної пам'яті (RTM) та EMDR.

Тема 2. Провідні принципи травмо-фокусованих інтервенцій (5 год.).

Завдання: Проаналізувати особливості військової травми, природних і техногенних катастроф, одиничної психотравми та тривалого травматичного стресу.

Тема 3. Когнітивна концептуалізація ПТС (10 год.).

Завдання: Визначити оптимальні шляхи організації клінічного дослідження з дотриманням етичних стандартів випадку ПТС.

Тема 4. Структурування терапевтичних сесій (10 год.).

Завдання: Встановити провідні виміри деонтології клінічного психолога як дослідника на основі основних підходів до психотравми (індивідуальна та колективна психотравма).

Питання для самостійного опрацювання:

1. Види психотравми.
2. Основні підходи до розуміння й лікування психотравми.
3. Моральна травма.
4. Індивідуальна травма.
5. Колективна, історична, культурна травма та травма ідентичності.
6. Травмо-фокусована когнітивно-поведінкова терапія.
7. Протокол RTM.
8. EMDR.
9. Психосоматична експозиція при лікуванні травми.
10. Пост-травматичний стресовий розлад та пост-травматичний стрес.
11. Тривалий травматичний стрес.

IV. Політика оцінювання

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані інтегральну, загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання.

Для усвідомленого й системного засвоєння курсу необхідною є систематична навчально-пізнавальна робота студентів в усіх видах і формах її організації: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Аудиторні заняття переважно проводяться у вигляді лекцій, найчастіше – командно-орієнтованих лекцій та командно-орієнтованих дискусій. Упродовж курсу застосовуються усі етапи командно-орієнтованого навчання: до-аудиторна підготовка, вирішення проблемних завдань (кейсів, проблемних задач), командні та між-командні дискусії.

Участь у цих видах робіт та представлення ІНДЗ є умовою допуску до ПМК. За наявності поважних причин пропусків див. п. *Несвоєчасне виконання завдання*.

Здобувачам освіти може бути зараховано результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#). і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7.

Студенти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку

студент інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

– 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, які Підтвердження подається здобувачем освіти викладачеві курсу не пізніше ніж за 10 днів до дати останнього заняття з дисципліни. При цьому студент у встановлені терміни подає заяву на ім'я проректора та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету відповідно до схвальної резолюції проректора з навчальної роботи та рекрутації з урахуванням [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#), і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7. **Несвоєчасне виконання завдання.**

Студент, що з певних причин не відвідує лекції, зобов'язаний аргументувати свою відсутність і представити конспект пропущеного заняття. Якщо студент відсутній на практичному занятті, то, залежно від виду діяльності, передбаченого навчальною програмою, студент проходить усне опитування на пропущену тематику або демонструє навички роботи, що їх передбачено відповідним видом діяльності. Відсутність студента на ПМК оцінюється в «0» балів. Повторне написання ПМК можливе лише за наявності офіційного документу, який підтверджує вагому причину відсутності студента.

- За умови участі студентів у навчанні з елементами **дуальної освіти** передбачено можливість самостійного опрацювання студентами матеріалів навчальних занять протягом одного дня на тиждень та зарахування їхніх результатів до загальної кількості балів поточного контролю.
- *Процедура оскарження результатів контрольних заходів.*
- Студенти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що його буде розглянуто згідно із заздалегідь визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності. Для оцінюванні рівня знань та вдосконалення вмінь на практичних заняттях проводяться тести, що є складовою поточного контролю.

Враховуючи те, що одне із завдань курсу – побудова клінічного випадку із ПТС та вироблення протоколу лікування з обраним науково-доказовим методом, поточний контроль також представлений в оцінюванні дослідницьких вмінь студентів, що втілюється у вигляді ІНДЗ – побудови клінічного випадку з дотриманням етики професійної діяльності,

Обов'язковими є:

тести (20) балів, ІНДЗ (20 балів). Сумарна оцінка за тести і ІНДЗ оцінюється як поточний контроль і

становить максимум **40** балів. ІНДЗ містить завдання побудова клінічного випадку із ПТС та вироблення протоколу лікування з обраним науково-доказовим методом. Критеріями оцінювання є повнота представлених компонентів схеми випадку (2 бали), обсяг матеріалу щодо опису генетичних й довколишніх факторів ПТС (2 бали), коректне використання інтервенції та її обґрунтування (4 бали), глибина теоретичних узагальнень (4 бали), оформлення ІНДЗ (4 бали).

ПМК проводиться у вигляді тесту із 30 пунктів та становить **60** балів. Тестування здійснюється онлайн з допомогою платформи Kahoot. Відвідування практичних занять є обов'язковим. У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в онлайн формі (за погодженням з кафедрою).

Академічна доброчесність: виконані завдання здобувачами освіти мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями з опорою на представлену схему фреймового аналізу. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Перевірка ІНДЗ здійснюється з допомогою системи Strike Plagiarism.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів.

Студенти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що його буде розглянуто згідно із заздалегідь визначеними процедурами у ЗВО (див. Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки, пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Дотримання правил навчальної етики та академічної доброчесності:

- Дотримання академічної доброчесності, згідно з Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки, здобувачами освіти передбачає:
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.
- Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч. 6 статті 42 Закону України «Про освіту») :
- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.
- Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у [Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.](#)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 5 балів). Перескладання відбувається із дозволу кафедри за наявності поважних причин.

V. Підсумковий контроль

Навчальним планом передбачено залік (3-ий семестр). Залік може бути виставлений за умови

накопичення студентом 60 балів за ПМК, поточний контроль, включаючи ІНДЗ. ПМК містить 30 питань та проводиться на платформі Kahoot онлайн.

Види тестових завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;
- із вибором декількох правильних відповідей;
- на встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- завдання на відтворення правильної відповіді (формулювань понять) по пам'яті;
- завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

Докладніше про поточне та підсумкове оцінювання - за покликанням.

https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Екзамен
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література з бібліотеки ВНУ імені Лесі Українки

1. [53.5я73 / Б 91] **Бурлачук Л.Ф.** Основы психотерапии: учеб. пособие/ Л.Ф.Бурлачук, И.А.Грабская, А.С.Кочарян; М-во образования Украины.- Київ: Ника-Центр, 2001.- 320 с.- (Новейшая психология).- Библиогр. в конце гл.- ISBN 966-521-108-0: - 2 прим.
2. [53.57я7 / Г 54] **Глива Є.** Вступ до психотерапії: навч. посіб./ Нац. ун-т "Острозька академія".- Острог ; К.: Кондор, 2004.- 532 с.- Бібліогр.: с. 505-520.- ISBN 966-7631-75-3: - 33 прим.
3. [53.57я2 / К 51] **Клусман Р.** Справочник по психотерапии.- 3-е изд.- СПб. [и др.]: Питер, 2004.- 368 с.: табл.- ISBN 5-94723-589-7: - 3 прим.
4. [53.57 / К 77] **Краммер Ч.** Мастерство психотерапии : Как стать творческим и эффективным психотерапевтом.- СПб.: Питер, 2003.- 240 с.- (Золотой фонд психотерапии).- Библиогр.: с. 232-234.- ISBN 5-318-00786-4: - 5 прим.
5. [88.4 / М 15] **МакМаллин Р.** Практикум по когнитивной терапии/ Пер.с англ. Т. Саушкиной.- СПб.: Речь, 2001.- 560 с.: ил.- (Серия "Психологический практикум").- Библиогр.: с. 526-559.- ISBN 5-9268-0036-6: - 3 прим.
6. [53.57я2 / Н 48] **Некрасова Е.А.** Краткий справочник по психотерапии.- Ростов н/Д: Феникс, 2003.- 188 с.- (Психологический практикум).- Библиогр.: с. 183-187.- ISBN 5-222-03008-3: - 3 прим.
7. [88.4 / П 86] Психологическое консультирование и психотерапия/ сост. А. Б. Орлов.- М.: Вопросы психологии, 2004.- 216 с.- (Библиотека журнала "Вопросы психологии").- Библиогр. в конце гл.- ISBN 5-902200-05-9: - 1 прим.
8. [88.4 / Р 70] **Ромек В.Г.** Психологическая помощь в кризисных ситуациях/ В.Г.Ромек, В.А.Конторович, Е.И.Грукович.- СПб.: Речь, 2004.- 256 с.- (Серия "Психологический

практикум").- Приложение.- Библиогр. в конце гл.- ISBN 5-9268-0247-4: - 2 прим.

Основна

1. Арнц А., & Якоб Г. (2014). Схема-терапія: модель роботи з частками. Львів: Свічадо.
2. Бек Д. (2006). Когнитивная терапия: Полное руководство. СПб: Питер.
3. Засєкіна, Л. В. (2015). Психолінгвістична діагностика і реорганізація негативних глибинних переконань особистості. Психологічні перспективи, (26), 143-156.
4. Кеннерлі Д., Вестрбук Д.Ю Кірк Д. (2014). Вступ у когнітивно-поведінкову теоратію. – Львів: Свічададо.
5. Романчук, О. (2013). Когнітивно-поведінкова терапія депресії. URL: <http://neuronews.com.ua/article/155.html> Дата обращения, 2.
6. Стеблюк, В. В., & Проноза-Стеблюк, К. В. (2018). Травма та травматерапія: історія та сьогодення. Український вісник психоневрології, (26, вип. 4), 82-86.

Додаткова

1. Foa, E. B., Rothbaum, B. O., Riggs, D. S., & Murdock, T. B. (1991). Treatment of posttraumatic stress disorder in rape victims: a comparison between cognitive-behavioral procedures and counseling. *Journal of consulting and clinical psychology*, 59(5), 715.
2. Gray, R., Budden-Potts, D., & Bourke, F. (2019). Reconsolidation of traumatic memories for PTSD: A randomized controlled trial of 74 male veterans. *Psychotherapy Research*, 29(5), 621-639.
3. Knapp, P., & Beck, A. T. (2008). Cognitive therapy: foundations, conceptual models, applications and research. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 30, 54-64.
4. Rogers, C. R. (2007). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change.
5. Shapiro, F., & Maxfield, L. (2002). Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR): Information processing in the treatment of trauma. *Journal of clinical psychology*, 58(8), 933-946.
6. Williams, M., & Penman, D. (2011). *Mindfulness: a practical guide to finding peace in a frantic world*. Hachette UK.
7. Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*.